

1 Što u praktičnom smislu znači pravni pojam „roditeljska odgovornost“? Koja su prava i obveze nositelja roditeljske odgovornosti?

U talijanskom pravu pojam „roditeljsko pravo“ (*potestà genitoriale*) zamijenjen je pojmom „roditeljska odgovornost“ (*responsabilità genitoriale*) zakonom kojim se reformira roditeljstvo (Zakon br. 219/2012) i Zakonom od 15. prosinca 2013. godine (Zakonodavnom uredbom br. 154/2013 čije su odredbe stupile na snagu 7. veljače 2014.

Roditeljska odgovornost obveza je uzdržavanja, odgajanja i obrazovanja djeteta te pružanja moralne potpore djetetu, uzimajući u obzir njegove sposobnosti, sklonosti i težnje.

Djeca imaju pravo na održavanje stabilnog i trajnog odnosa s oba roditelja, kao i pravo da se oba roditelja o njima skrbe, odgajaju ih i obrazuju i pružaju moralnu podršku te pravo na održavanje dobrih odnosa s precima i srođnicima obaju roditelja.

Djeca i sama imaju obveze: poštovati svoje roditelje i pomoći u očuvanju obitelji dokle god su njezin dio.

2 Tko u pravilu ima roditeljsku odgovornost nad djetetom?

Roditeljska odgovornost proizlazi iz zakona u slučaju kad su roditelji u zajedničkom braku. U tom slučaju oba roditelja imaju roditeljsku odgovornost u odnosu na svoju djecu.

Ako roditelji nisu međusobno u braku, roditeljsku odgovornost ima roditelj koji prizna dijete. Ako oba roditelja priznaju dijete, oba roditelja imaju i izvršavaju roditeljsku odgovornost u odnosu na dijete, kao da su u zajedničkom braku. Ako roditelji nisu u zajedničkom braku i ne priznaju dijete istodobno, drugi roditelj ne može priznati dijete bez suglasnosti roditelja koji ga je već priznao.

Roditeljsku odgovornost roditelji moraju izvršavati zajedničkim dogovorom, uzimajući u obzir sposobnosti, sklonosti i težnje djeteta. Konkretno, zajedničkim dogovorom roditelji moraju utvrditi uobičajeno boravište djeteta.

3 Ako roditelji nisu sposobni ili ne žele snositi roditeljsku odgovornost nad svojom djecom, može li se umjesto njih odrediti neka druga osoba?

Ako dijete privremeno nema prikladno obiteljsko okruženje, poduzimaju se mjere da dijete privremeno udomi druga obitelj.

Osim toga, ako roditelji ne pokažu dostatnu sposobnost da brinu o odgoju svoje djece, na primjer ako su u izrazito konfliktnom odnosu, sudovi često dodjeljuju skrbništvo socijalnoj službi u mjestu boravišta obitelji. To obično uključuje ograničenja u pogledu izvršavanja roditeljske odgovornosti: obično donošenje odluka koje se odnose na zdravlje, odgoj i obrazovanje djeteta preuzima socijalna služba u mjestu boravišta obitelji. U takvim slučajevima dijete često nastavlja živjeti sa svojim roditeljima ili s jednim od njih. U ozbiljnijim slučajevima sud nalaže odvođenje djeteta iz obiteljskog doma.

Ako roditelj prekrši ili zanemari svoje obveze ili zlorabiti svoje ovlasti u odnosu na dijete te iz toga proizađe ozbiljna šteta za dijete, sud može naložiti da se tom roditelju oduzme roditeljska odgovornost.

Ako su oba roditelja mrtva, ako je roditeljima oduzeta roditeljska odgovornost ili ako zbog nekog drugog razloga nisu u mogućnosti izvršavati roditeljske obveze, djetetu se dodjeljuje skrbnik. Skrbnik brine o djetetu, zastupa ga u građanskim postupcima i upravlja njegovom imovinom.

Građanskim zakonikom predviđena je i mogućnost da sud imenuje posebnog skrbnika kad roditelji koji zajednički izvršavaju roditeljsku odgovornost ne mogu ili ne žele, ili kad roditelj koji ima isključivu roditeljsku odgovornost ne može ili ne želi, poduzimati radnje u interesu djeteta, osim onih obuhvaćenih svakodnevnim izvršavanjem odgovornosti. U takvim slučajevima posebni skrbnik ima ovlasti za poduzimanje tih konkretnih radnji.

4 Ako se roditelji razvedu ili prekinu odnos, kako se rješava pitanje roditeljske odgovornosti u budućnosti?

Roditeljska odgovornost obaju roditelja ne završava rastavom, razvodom, prestankom građanskih učinaka, poništenjem i proglašenjem nevaljanosti braka. Uobičajeni je oblik skrbništva, prikladan za osiguravanje zajedničkog roditeljstva, zajedničko skrbništvo u okviru kojeg oba roditelja izvršavaju roditeljsku odgovornost.

Odluke od najvećeg interesa za djecu, koje se odnose na obrazovanje, odgoj, zdravlje i izbor uobičajenog boravišta djeteta, donose se uzajamnim dogovorom roditelja uzimajući u obzir najbolje interese djeteta, kao i njegove sposobnosti, prirodne sklonosti i težnje. Suprotno tomu, kad je riječ o svakodnevnim pitanjima, roditelji mogu odvojeno izvršavati svoje roditeljske odgovornosti (članak 337.b Građanskog zakonika).

Zajedničko skrbništvo ne podrazumijeva da dijete dijeli vrijeme koje provodi s roditeljima na dva jednaka dijela. U pravilu se u rješenju o rastavi ili razvodu braka utvrđuje s kojim će roditeljem dijete živjeti u zajedničkom kućanstvu, tj. trajno živjeti, i određuju uvjeti pod kojima roditelj koji ne živi u zajedničkom kućanstvu može provoditi vrijeme s djetetom. Moguće je vrijeme koje djeca provode živjeti sa svakim roditeljem raspodijeliti na jednake dijelove ako roditelji žive jedan blizu drugoga i imaju sličan način života te pod uvjetom da takvo rješenje nema negativan utjecaj na društveni život ili obrazovanje djeteta.

Međutim, ako se zajedničkim skrbništvom ne odgovara na najbolje interese djeteta, sudac obrazloženom odlukom može dodijeliti isključivo skrbništvo jednom roditelju (članak 337.c Građanskog zakonika).

Isključivo skrbništvo najčešće se dodjeljuje u sljedećim slučajevima: 1. ako jedan roditelj predstavlja rizik za fizičku i psihičku dobrobit djeteta (roditelj koji je nasilan, roditelj koji je kažnjavan za teška kaznena djela, roditelj koji je ovisnik o drogama ili alkoholu); 2. ako jedan roditelj nije sposoban pružiti moralnu i materijalnu potporu djetetu ili koji nije pokazao nikakav interes za dijete; 3. ako jedan roditelj pred djetetom omalovažava drugog roditelja i 4. ako je neprijateljstvo između roditelja toliko izraženo da bi moglo poremetiti djetetovu ravnotežu i psihofizički razvoj.

U slučaju isključivog skrbništva, roditeljsku odgovornost izvršava samo roditelj koji ima skrbništvo, ali sve odluke od najvećeg interesa za dijete roditelji moraju donijeti zajedno, osim ako je određeno drukčije zbog posebno ozbiljnih okolnosti, kao što je nasilničko ili zlostavljачko ponašanje (članak 337.c Građanskog zakonika).

Roditelj koji ne izvršava roditeljsku odgovornost ima pravo i obvezu nadzirati obrazovanje, odgoj i životne uvjete djeteta (članak 316. posljednji stavak).

5 Ako roditelji postignu dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koje se formalnosti moraju poštovati kako bi taj sporazum postao pravno obavezujući?

Sporazum roditelja o tome kako namjeravaju izvršavati roditeljsku odgovornost nakon rastave mora se podnijeti mjesno nadležnom sudu, koji će zatim procijeniti jamče li se sporazumom prava i dobrobit djece. Ako da, sud će ga odobriti.

Ako se bračni par koji ima maloljetnu djecu želi rastati ili razvesti, a postigao je sporazum u pogledu skrbništva nad djecom i izvršavanja roditeljske odgovornosti, može odabrati jedno od sljedeća dva rješenja:

(a) može podnijeti sudu zajednički zahtjev za odobrenje sporazuma;

(b) može pristupiti „pregovaranju s pomoću odvjetnika“ (članak 6. Zakonodavne uredbe br. 132/2014): riječ je o sporazumu kojim se stranke obvezuju na suradnju u dobroj vjeri i na pošten način kako bi mirno riješile spor povezan s njihovom rastavom i skrbništvom nad djecom.

Ako par ima maloljetnu djecu (ili punoljetnu djecu s nesposobnošću ili teškim invaliditetom ili koja nisu ekonomski neovisna), sporazum postignut u okviru pregovora s pomoću odvjetnika mora se u roku od deset dana proslijediti javnom tužitelju na nadležni sud, koji će odobriti sporazum ako smatra da se njime odgovara na najbolje interese djeteta. Međutim, ako javni tužitelj ocijeni da se sporazumom ne odgovara na najbolje interese djeteta, on će ga u roku od pet dana proslijediti predsjedniku suda, koji će odrediti datum, unutar predstojećih 30 dana, na koji se stranke trebaju pojaviti pred sudom te će djelovati bez odgode.

Kad se sporazum odobri, on se smatra jednakovrijednim sudskom nalogu izdanom u pogledu rastave ili razvoda.

Ako roditelji nisu u braku, moguće je odabrati samo prvo rješenje (tj. podnijeti sudu zahtjev za odobrenje sporazuma).

6 Ako roditelji ne mogu postići dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koja je alternativna rješavanju spora a da se izbjegne izlazak pred sud?

U svrhu rješavanja problema povezanih s izvršavanjem roditeljske odgovornosti, roditelji se mogu obratiti obiteljskom izmiritelju. Cilj posredovanja nije postići pomirenje para, već omogućiti postizanje sporazuma o uvjetima za izvršavanje roditeljske odgovornosti, čime se izbjegava i ublažava bilo kakav oblik sukoba. Međutim, bilo kakva zajednički postignuta rješenja moraju se podnijeti sudu kako bi on ocijenio poštuju li se njima interesi djeteta.

Ako se spor ne riješi, pokreće se postupak pred sudom nadležnim za rastave, razvode i skrbništvo nad djecom.

7 Ako roditelji izađu pred sud, o kojim pitanjima u vezi s djetetom može odlučivati sudac?

Potrebno je razlikovati dva scenarija.

(a) Ako se roditelji ne slažu u pogledu izrazito važnih pitanja, mogu pokrenuti spor pred sudom. U takvim slučajevima, sud prije svega predlaže rješenja kojim se najbolje odgovara na interese djeteta i obiteljske zajednice. Ako se spor ne riješi, sud ovlasti za odlučivanje o konkretnom pitanju dodjeljuje roditelju za kojeg smatra da je vjerojatnije da će poštovati interese djeteta.

(b) Roditelji mogu pred sudovima pokrenuti postupak kojim traže donošenje odluke o skrbništvu nad djecom i smještaju djece (obično kad se roditelji rastaju). U tom slučaju sud odlučuje o:

skrbništvu nad djecom, pri čemu uglavnom odabire zajedničko skrbništvo (tj. oba roditelja),

vremenu i uvjetima boravka sa svakim roditeljem,

iznosu naknade za uzdržavanje i općenito doprinosu svakog roditelja troškovima koji proizlaze iz skrbi o djeci, njihova obrazovanja i odgoja.

Budući da se najvažnije odluke donose zajedničkim dogovorom čak i u slučaju rastave ili razvoda roditelja, ako se roditelji ne slažu u pogledu bilo kojeg pojedinačnog pitanja, mogu pred sudom pokrenuti spor kako je objašnjeno u točki (a).

8 Ako sud odluči da jedan roditelj treba imati isključivu skrb nad djetetom, znači li to da on ili ona može odlučivati o svim pitanjima u vezi s djetetom a da se prethodno ne savjetuje s drugim roditeljem?

Roditelj kojem je dodijeljeno isključivo skrbništvo nad djecom ima pravo na isključivo izvršavanje roditeljske odgovornosti, osim ako sud naloži drukčije. Taj roditelj posebno može neovisno donositi i odluke koje se ne odnose na svakodnevna pitanja.

Međutim, čak i kad je jednom roditelju dodijeljeno isključivo skrbništvo, odluke koje se odnose na najbolje interese djece (one povezane s njihovim obrazovanjem, odgojem i zdravljem) roditelji moraju zajednički donijeti, osim ako je odlukom o skrbništvu predviđeno drukčije.

Suci obično odlučuju da pristanak roditelja koji nema skrbništvo nije potreban kad je taj roditelj odsutan, nezainteresiran, nedostupan ili ako je u prošlosti pokazivao nasilničko ili zlostavljivačko ponašanje.

Roditelj koji nema skrbništvo nad djecom ima pravo i obvezu nadzirati njihovo obrazovanje, odgoj i životne uvjete te se može obratiti sudu ako smatra da su donesene odluke suprotne interesima djece.

9 Ako sud odluči da roditelji trebaju imati zajedničku skrb nad djetetom, što to znači u praksi?

Ako se roditeljima dodijeli zajedničko skrbništvo, roditeljsku odgovornost izvršavaju oba roditelja i moraju se dogovoriti oko toga kakvu budućnost žele za svoju djecu te moraju zajedno donositi odluke koje se odnose na obrazovanje, odgoj, zdravlje i izbor uobičajenog boravišta djece, pri čemu moraju uzeti u obzir najbolje interese djece. Kad je riječ samo o odlukama o svakodnevnom pitanjima, roditelji u pravilu odvojeno izvršavaju roditeljsku odgovornost tijekom razdoblja kada djeca žive s njima.

10 Kojem se sudu ili tijelu trebam obratiti ako želim podnijeti zahtjev za roditeljsku odgovornost? Koje se formalnosti moraju poštovati? Koje dokumente trebam priložiti zahtjevu?

Redovni sud (*Tribunale ordinario*) nadležan je za sve postupke koji se odnose na skrbništvo nad djecom i za sva povezana pitanja koja se odnose na roditeljsku odgovornost.

Ako se spor odnosi na oduzimanje ili ograničenje roditeljske odgovornosti ili na njezinu ponovnu uspostavu, bez elemenata koji se odnose na skrbništvo nad djecom, nadležan je sud za maloljetnike (*Tribunale per i minorenni*).

11 Koji se postupak primjenjuje u takvim slučajevima? Postoji li hitni postupak?

Ako pitanje koje je povezano sa skrbništvom i izvršavanjem roditeljske odgovornosti nad djecom rođenom u braku čini dio spora povezanog s rastavom ili razvodom braka, postupak se provodi kako je navedeno u odjeljku [Razvod braka](#).

Mjere koje se odnose na skrbništvo i izvršavanje roditeljske odgovornosti nad djecom koja nisu rođena u braku donosi sud na zatvorenoj sjednici nakon što je zatražio sažetak informacija i saslušao javnog tužitelja i roditelje. Kad je riječ o hitnom slučaju, sud može odrediti privremene mjere u interesu djeteta.

U oba slučaja sudac može odrediti hitne privremene mjere radi zaštite djece. Postupci se razlikuju ovisno o tome odnose li se na djecu parova koji nisu u braku ili na djecu parova koji jesu u braku, ali redovni sudovi nadležni su u oba slučaja.

U svim postupcima koji uključuju djecu, sudac će saslušati dijete ako je ono staro najmanje 12 godina ili u svakom slučaju ako je sposobno rasuđivati.

12 Mogu li dobiti pravnu pomoć za pokrivanje troškova postupka?

Pravna pomoć može se dobiti za pokrivanje troškova postupaka koji se odnose na rastavu, razvod, skrbništvo nad djecom ili postupaka koji se odnose na oduzimanje ili ograničenje roditeljske odgovornosti.

13 Je li moguće uložiti žalbu protiv odluke o roditeljskoj odgovornosti?

Žalbe protiv odluka o roditeljskoj odgovornosti mogu se podnijeti žalbenom sudu (*Corte d'Appello* – drugostupanjski sud).

14 U određenim slučajevima potrebno je obratiti se sudu kako bi se zatražilo izvršenje odluke o roditeljskoj odgovornosti. Kojem se sudu trebam obratiti u takvim slučajevima i koji se postupak primjenjuje?

Odluke suda o roditeljskoj odgovornosti izvršive su.

15 Što trebam učiniti kako bi se u ovoj državi članici priznala i izvršila odluka o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici?

Priznanje odluke o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici EU-a odvija se automatski. Međutim, u skladu s Uredbom (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003., svaka zainteresirana strana može zatražiti donošenje presude o priznavanju ili nepriznavanju sudske odluke.

Kako bi se odluka izvršila, zainteresirana strana mora podnijeti zahtjev za izvršenje mjesno nadležnom žalbenom sudu. Nakon što se odluka proglašila izvršivom, ona se izvršava u skladu s istim uvjetima koji bi bili primjenjivi da je odluka donesena u toj državi članici.

16 Kojem se sudu u ovoj državi članici trebam obratiti kako bih podnio prigovor na priznanje odluke o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici? Koji se postupak u takvim slučajevima primjenjuje?

Nadležno pravosudno tijelo je mjesno nadležni žalbeni sud (u odnosu na mjesto u kojem se izvršava odluka, u skladu s nacionalnim pravilima). Sudski postupak vodi se u obliku parničnog postupka i završava donošenjem deklaratorne presude protiv koje se može podnijeti žalba u kasacijskom postupku (*ricorso per cassazione*).

17 Koje se pravo primjenjuje u postupku o roditeljskoj odgovornosti ako dijete ili stranke ne žive u ovoj državi članici ili su različitih nacionalnosti?

S obzirom na to da je Italija ratificirala Hašku konvenciju iz 1996., primjenjuju se odredbe te konvencije. Stoga se dodjela i prestanak roditeljske odgovornosti, izvršavanje roditeljske odgovornosti i oduzimanje ili ograničenje roditeljske odgovornosti uređuju pravom države u kojoj dijete ima uobičajeno boravište.

Posljednji put ažurirano: 10/09/2019

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća kontaktna točka EJNI-a. Prijevode je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska pravosudna mreža i Europska komisija ne preuzimaju nikakvu odgovornost u pogledu informacija ili podataka sadržanih ili navedenih u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.